

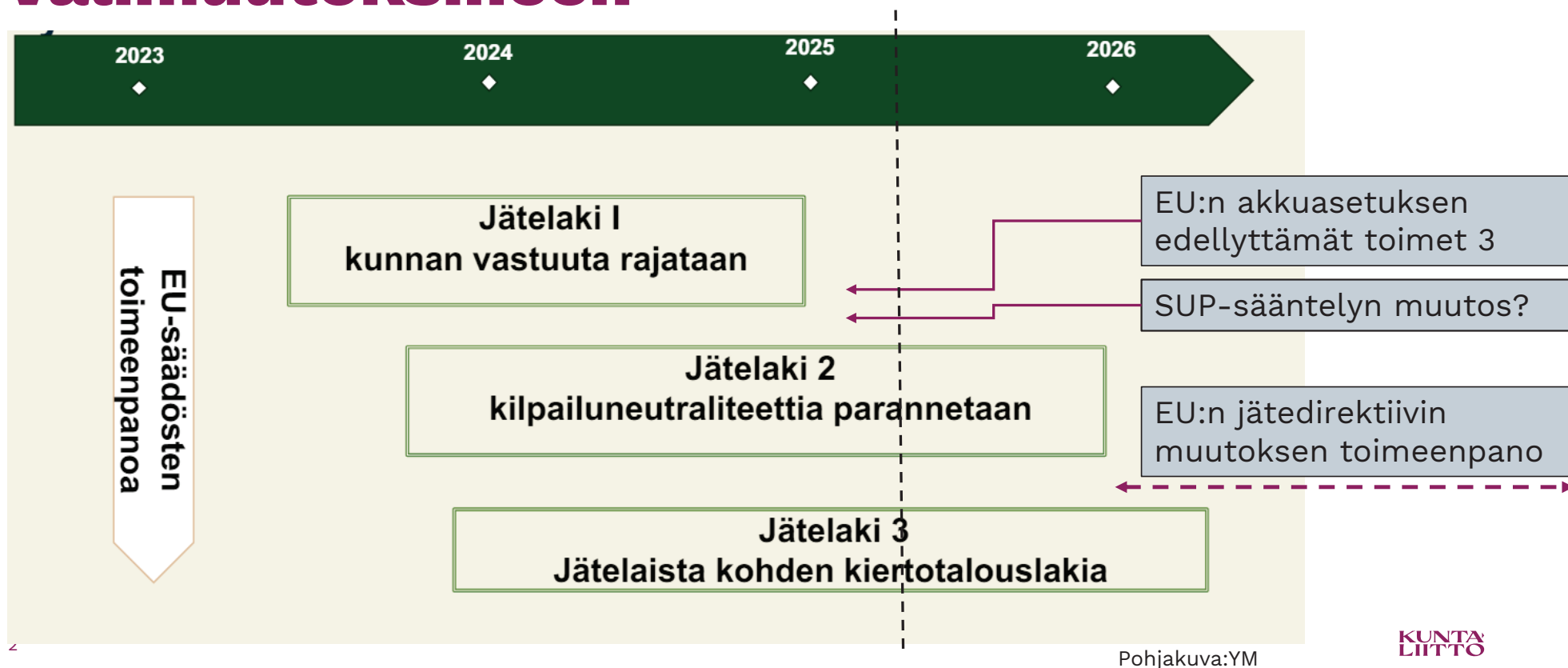
Jäte- ja hankintalainsäädännön muutosten vaikutukset kunnalliseen jätehuoltoon

KOKOEKO-seminaari

Kuopio 1.4.2025

Erityisasiantuntija Tuulia Innala

Jätelain muutoksia kolmessa vaiheessa välimuutoksineen

Jätelaki 1 – kuntavastuun rajaus 2026 →

Jätelaki 1 - kuntavastuun supistaminen

- Taustalla HO-kirjaus: ”Kunnan vastuun rajaaminen kotitalousjätteisiin”
 - Vrt. kunnan vastuulla nyt kaikessa asumisessa syntyvät jätteet ja kunnan hallinto- ja palvelutoiminnan yhdyskuntajätteet
 - Johti muutokseen jätelain 32.1 § 1) kohdassa: kunnan vastuu asumisen jätteistä rajattiin ”tavanomaisissa” kotitalouksissa ja vapaa-ajan asumisessa syntyvään jätteeseen.
 - Kunta ei vastaa jatkossa **sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluja tarjoavien asumisyksiköiden ja laitosasumisen** yhteydessä syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuollosta
 - → *Kuntavastuulla edelleenkin esim. hyvinvointialueiden kotihoidon piirissä olevat asukkaat sekä nk. senioriasunnot.*
 - Myös vaarallisen jätteen vastaanotto- ja käsittelyvelvoite supistuu kuntavastuulta poistuvien asukkaiden osalta, 32.2 § 2) kohta → *loogista, mutta ei ongelmattonta!*
 - <https://www.kuntaliitto.fi/ajankohtaista/2025/vuodesta-2026-kunta-ei-ena-vastaa-kaikesta-asumisessa-syntyvan-jatteen>

32 § Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto

- Nykyinen 1 mom:
- Kunnan on järjestettävä seuraavien, muiden kuin vaarallisten jätteiden jätehuolto:
- 1) vakinaisessa asunnossa, vapaa-ajan asunnossa, asuntolassa ja muussa asumisessa syntyvä jäte, mukaan lukien kotitalouden pienimuotoisessa itse tehtävässä rakennus- ja purkutoiminnassa syntyvä jäte;

Lain 32 §:n 1 momentin 1 kohtaa sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2026. + mahdollisuus irtautua 6 kk:n irtisanomisajalla lain voimaantulosta (1.1.2025).

- **Uusi 1 mom:**
- Kunnan on järjestettävä seuraavien, muiden kuin vaarallisten jätteiden jätehuolto:
- 1) **kotitaloudessa ja** vapaa-ajan asunnossa syntyvä jäte, mukaan lukien pienimuotoisessa itse tehtävässä rakennus- ja purkutoiminnassa syntyvä jäte, **ei kuitenkaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavan yrityksen tai yhteisön toimipaikassa eikä vankilassa, puolustusvoimien majoituskasarmissa, vastaanottokeskuksessa tai muussa vastaavassa laitosasumisessa syntyvä jäte;**

Kunnan vastuu asumisen jätteissä 2026 →

Tavanomaisessa kotitaloudessa – eli lähinnä vuokralla tai omassa omistusasunnossa asuva kuntalainen

Vapaa-ajan asuntojen jätehuolto pl. lomakylät

Muu tavanomaiseen kotitalouteen rinnastettava asuminen

Esim. oppilaitosten asuntolat ja ylioppilaskylät sekä kausityöntekijöiden asuntolat:
→ vuokranantajana voi olla yritys tai julkinen yhteisö, mutta kysymyksessä ei ole sote-toimipaikka

Pois vankilat, puolustusvoimien asuinkasarmit, vastaanottokeskukset, turvakodit, sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavan yrityksen tai yhteisön toimipaikat (esim. ympärivuorokautinen ja yhteisöllinen palveluasuminen, lastensuojelulaitokset)

Jätelaki 2 - kilpailuneutraliteet tiasiat

KUNTA
LIITTO

Jätelain kilpailuneutraliteettiasiat

- Perustuu hallitusohjelmaan ja kyse on:
 - Kuntien toissijaisen vastuun (TSV-jätehuolto eli yrityspalvelut ns. markkinapuutetilanteessa) tarkentamisesta (JL 33 §) sekä
 - Kunnallisia jäteyhtiöitä koskevan ulosmyyntirajan (10 %) tiukennuksesta (145 a §)
- Tarkastelussa myös JL 43 §: Jätehuollon palvelutehtävän siirtäminen kuntien omistamalle yhtiölle
 - Tehtävän suhde jätelaitoksen sidosyksikköasemaan ja julkisen hallintotehtävän kokonaisuuden täsmentäminen
- Työtä tukemaan perustettu seurantaryhmä kesäkuussa 2024
 - Edustettuina YM:n lisäksi TEM, KKV, Kierrätysteollisuus ry, Suomen yrittäjät ry, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Kiertovoima ry KIVO
- Ryhmän aikataulu: 6/2024 – kun HE-luonnos lausuntokierrosta varten on annettu
- **YM tilannut taloudellisjuridisen selvityksen, joka on käynnissä**

Jätelaki 2 -hanke ja hankintalain sidos-yksikkösääntelyn muutokset kytköksissä

- **HUOM! Työ kytköksissä TEM:n asettaman hankintalakityöryhmän työhön!**
- Keskeisenä vaikuttavana tekijänä Hallitusohjelman kirjaus:
 - **Sidosyksikön omistukselle asetetaan yleisen edun huomioon ottava vähimmäisomistusprosentti (10 %).**
 - **Nykytila:** suurin osa Suomen kunnista (yli 260) on hoitanut lakisääteiset jätehuollon tehtävät liittymällä osakkaaksi kunnalliseen jäteyhtiöön (yht. 26 jätehuollon sidosyksikköä).
 - 24/26 yhtiössä ei toteudu vähimmäisomistusprosentti → joko yli 10 omistajaa tai alle 10 omistajan yhtiöissä pienomistajia
 - Omistusosuus jäteyhtiössä perustuu tyypillisesti kunnan asukasmäärään, joka on verrannollinen kunnan tarvitsemiin palvelusuoritteisiin

**Jätelaki 3 →
jätelaista kohden
kiertotalouslakia +
uudet EU-
säännökset**

Käsittelyssä olevia teemoja

EU:n jätesäätelyn vaikutukset:
uudet tuottajavastuuteemat, kuten
tekstiilien tuottajavastuu
Akkujen ja pakkausten tuottajavastuu

Kierrätystavoitteiden saavuttaminen:
Ohjauskeinot lajittelun ja
kierrätyksen parantamiseksi

→ Vaikutuksia kunnalliseen jätehuoltoon

**Uudelleenkäytön edistäminen,
määrittely ja kehittäminen**

Kiertotalouden edistäminen
EU:n kiertotalousasetus
valmistelussa

Hankintalain sidosyksikkösään- telyn muutokset

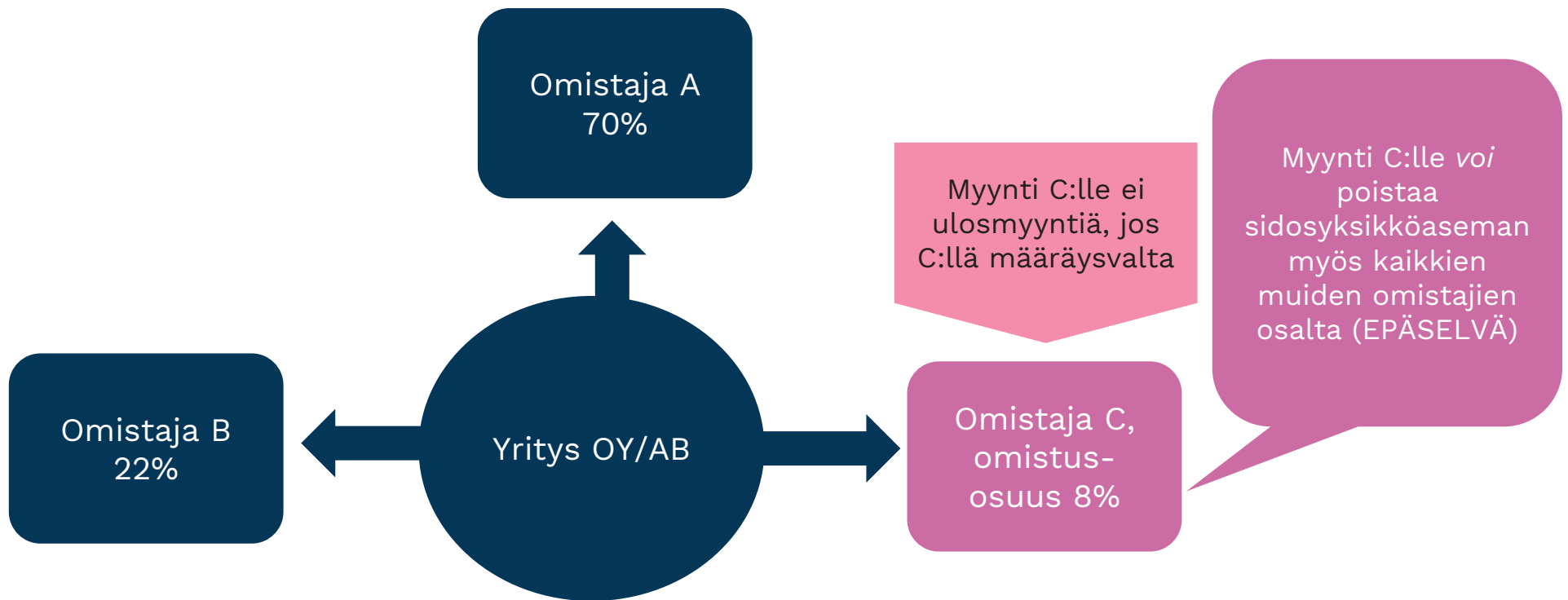

Hankintalaki

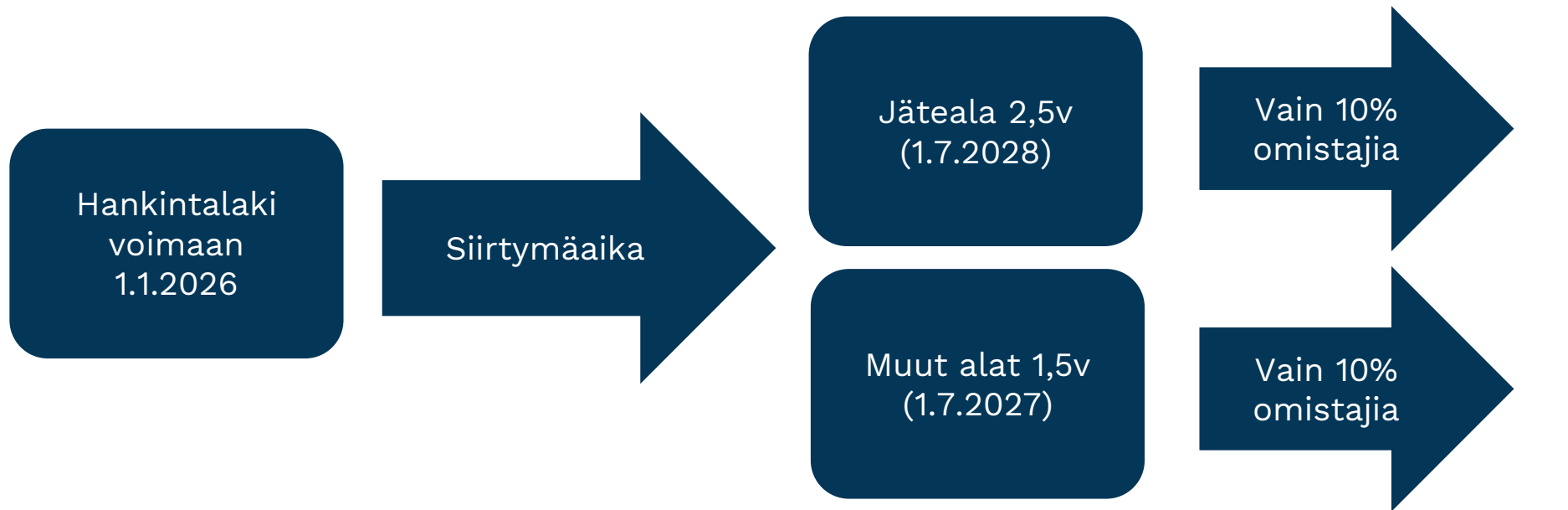
Sidosyksikköhankinnat: mitä vähimmäisosuutta koskeva vaatimus edellyttää käytännössä?

- Lain 15 §:ää täydennetään **sidosyksiköiden 10 % vähimmäisomistusosuutta koskevalla lisävaatimuksella**
- Lisävaatimus kohdistuu sidosyksiköihin, jotka toimivat:
 - Osakeyhtiö-,
 - Säätiö- taikka
 - Yhdistysmuotoisena
- Ei sovelleta:
 - Kuntayhtymiin
 - Liikelaitoksiin
- Velvoite ulottuu myös sidosyksikön mahdollisiin tytär- tai sisaryhtiöihin
 - Kunkin omistajan tulee hallita vähintään kymmenesosaa yhtiön äänimäärän tuottavista osakkeista tai vastaavasta osuudesta

Sidosyksikköhankinnat: 10 % omistuksen sääntö

Sidosyksikköhankinnat: siirtymäsäädökset

- Omistusosuusvaatimuksesta riippumatta hankintayksikkö voi tehdä uusia määräaikaista sopimuksia sidosyksiköltään 30.6.2026 (jätealalla 30.6.2027) asti. Näiden sopimusten voimassaolo voi olla korkeintaan yksi vuosi
- Lain voimaantulon jälkeen 15 §:n vastaiset hankintayksikön ja sidosyksikön väliset sopimukset tulisi irtisanoa päättymään siirtymäaikasäännösten mukaisesti

Omistusjärjestelyt
siirtymäaikana

Hankintalakityöryhmä varsin erimielinen

Eriävä mielipide:

- Hyvil Oy
- Suomen Kuntaliitto Ry
- KKV
- Ympäristöministeriö
- Valtionvarainministeriö

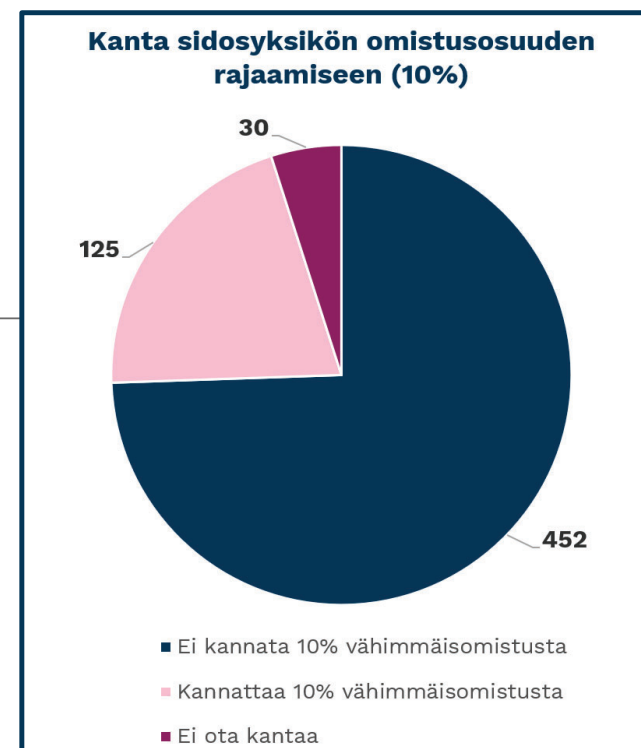
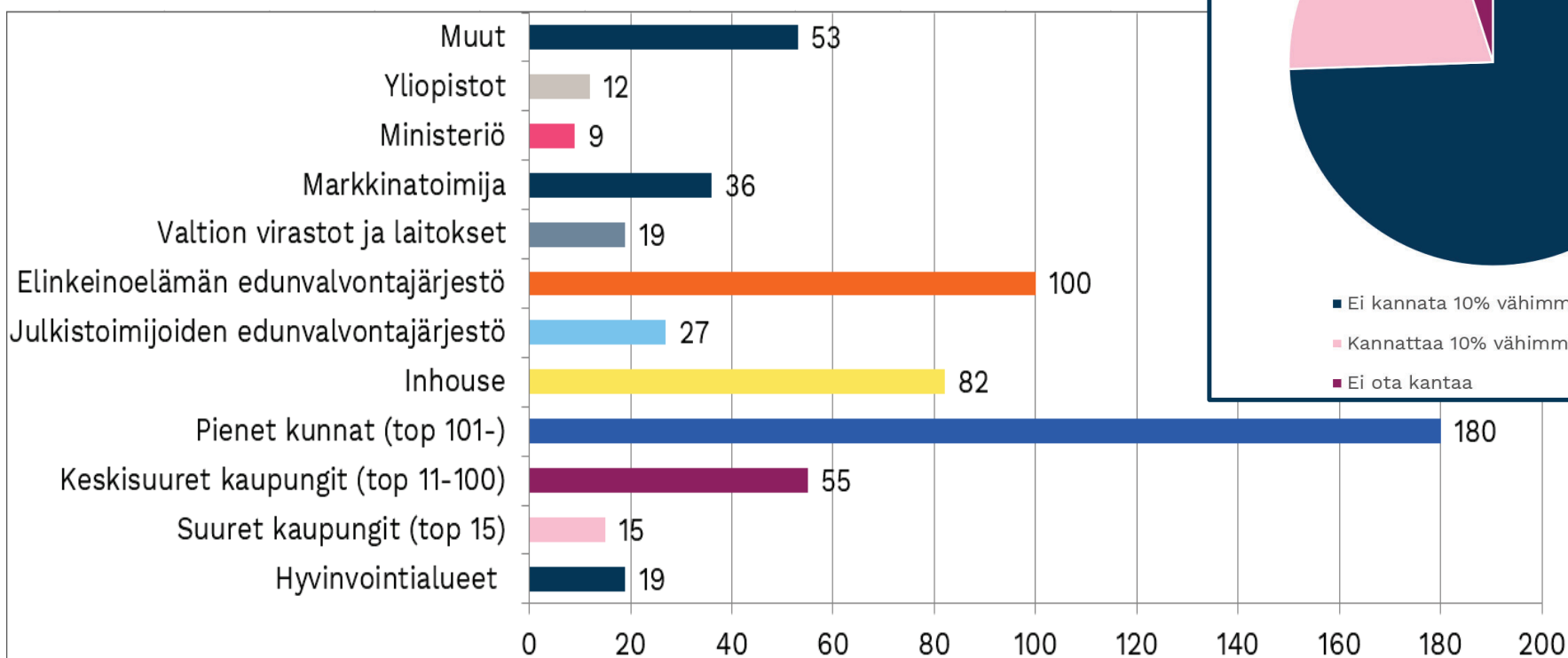
Täydentävä lausuma

- Maa- ja metsätalousministeriö)

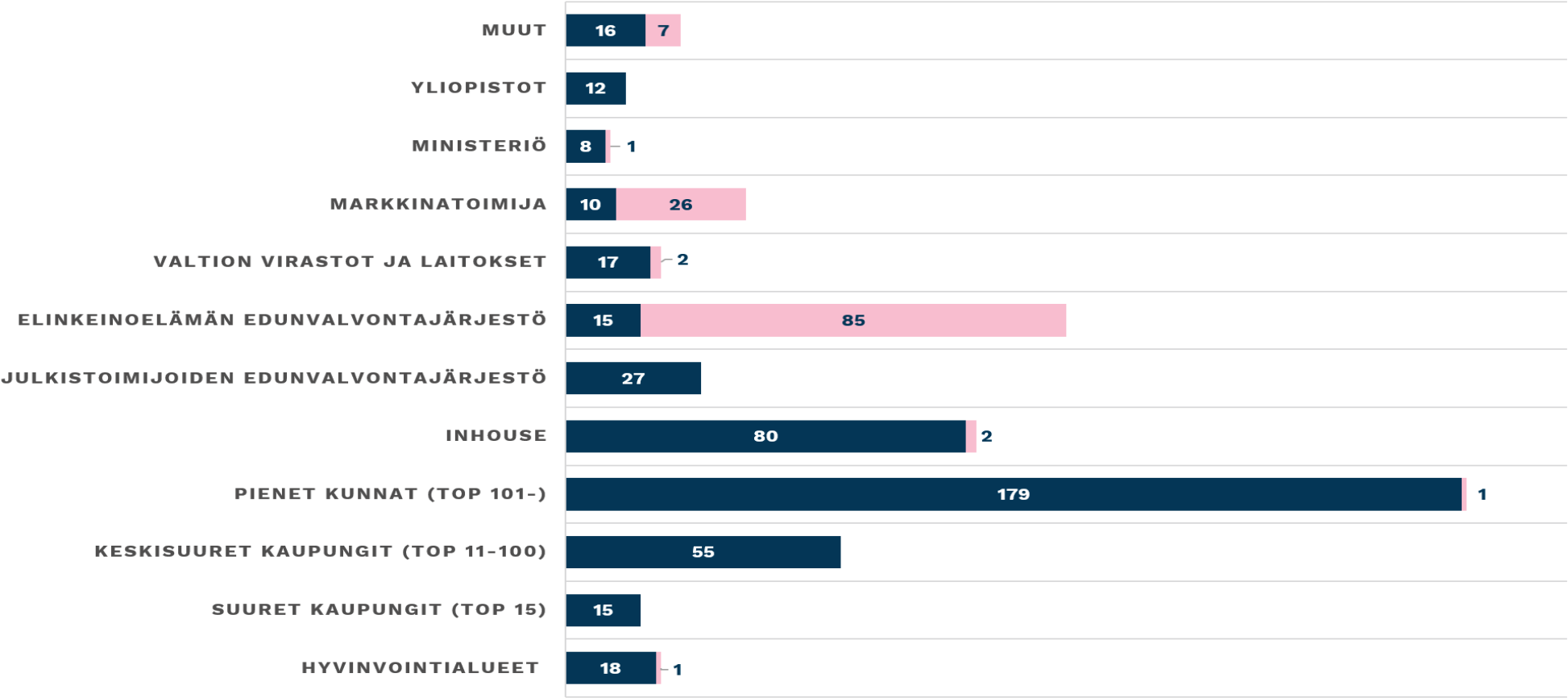
Sidosyksikkösäädös ehdotetussa
muodossa liian tiukka

Lausuntokierros tuotti yhteensä 607 kpl lausuntoa

Näkemykset esitettyyn 10% omistusosuuden rajaamiseen

■ Ei kannata 10% vähimmäisomistusta ■ Kannattaa 10% vähimmäisomistusta

Lähde: Kustos ry

	Hyvinvointi alueet	Suuret kaupungit (top 15)	Keskisuuret kaupungit (top 11-100)	Pienet kunnat (top 101-)	Inhouse	Julkistoimij oiden edunvalvon tajärjestö	Elinkeinoel ämän edunvalvon tajärjestö	Valtion virastot ja laitokset	Markkinatoi mija	Ministeriö	Yliopistot	Muut
■ Ei kannata 10% vähimmäisomistusta	18	15	55	179	80	27	15	17	10	8	12	16
■ Kannattaa 10% vähimmäisomistusta	1	0	0	1	2	0	85	2	26	1	0	7

Ehdotuksessa arvioituja vaikutuksia jätetoimialan osalta

- Kunnalliset jäteyhtiöt:
 - Negatiivisia taloudellisia vaikutuksia, jos jäteyhtiöistä muodostuisi hyvin pieniä ja alueellisesti hajanaisia → heikentäisi niiden toiminnan kustannustehokkuutta ja johtaisi asukkaiden jätemaksujen nousuun.
- Kunnat ja jäteyhtiöt:
 - Esitetty huoli kuntayhteistyön ulkopuolelle jäävien yksittäisten kuntien rajallisista resursseista vs. vaativat lakisääteisen jätehuollon velvoitteet.
 - Jätetoimialan sidosyksiköiden purkaminen ja investointien uudelleen organisoiminen aiheuttaa hallinnollista työtä.
 - Omistusrakenteen purkaminen ja toiminnan uudelleen organisointi
 - Negatiivisia kustannusvaikutuksia arvioidaan aiheutuvan kuntien jäteyhtiöiden hallinnoimaan infraomaisuuteen sekä pitkäaikaisiin jätteenkäsittelypalveluita koskeviin sopimuksiin.
 - Vaikutukset kohdistuvat niin omistajiin kuin sidosyksiköihin, mutta välillisesti myös sopimuskumppaneina tällä hetkellä oleviin yrityksiin.

Ehdotuksessa arvioituja vaikutuksia jätetoimialan osalta

- Viranomaisvaikutukset:
 - uusien jätehuoltoviranomaisten perustamisesta sekä niille asetettujen konkreettisten tehtävien hoitamisesta kuten jätehuoltomääräysten ja jätetaksan antamisesta sekä jätteenkuljetusjärjestelmästä päättämisestä.
- Ympäristövaikutukset:
 - välillisiä negatiivisia ympäristövaikutuksia.
 - Alueilla tehtävät kuntien jäteyhtiöiden ja jätehuoltoviranomaisten uudelleenjärjestäytymistoimenpiteet saattavat viivästyttää kunnilta jätelaissa edellytettyjä toimenpiteitä erilliskeräysvelvoitteiden ja kierrätysasteen täytäntöön panemiseksi.
 - Muutos saattaa hidastaa jätehuollon systemaattista kehittämistä sekä erilliskeräystä ja kierrätystä edistävien ohjauskeinojen käyttöönottoa nykyisen jätehuoltojärjestelmän hajautuessa entisestään.

Ehdotuksessa arvioituja vaikutuksia jätetoimialan osalta

- Yritysvaikutukset
- Eräät jätealan sidosryhmät ovat kuulemistilaisuudessa arvioineet, että jätteenkuljetuspalveluiden hankkimista kilpailluilta markkinoilta voitaisiin lisätä.
- Koska yksityistä jätteenkäsittelykapasiteettia ei ole kattavasti tarjolla, ehdotus lisää tarvetta nykyisten kuntien jäteyhtiöiden aiempaa laajempaan jätteenkäsittelypalveluiden ulosmyyntiin tai jätelain 33 §:n tarkoittamassa markkinapuutetilanteessa toissijaisen vastuun (TSV) palvelun myyntiin. **Asiaa tullaan arvioimaan tarkemmin jätelaki II hankkeessa.**

Ehdotuksessa arvioituja vaikutuksia jätetoimialan osalta

- Kotitaloudet:
 - jäteyhtiöiden toiminnan kustannustehokkuuden heikentyminen kasvattaisi kotitalouksien jätemaksuja ja vaikuttaisi palvelujen saatavuuteen.
 - Lopullisten vaikutusten arviointi kotitalouksille edellyttää tarkempia selvityksiä, jotka tehdään jätelain jatkohankkeiden yhteydessä.
- **HE-luonnos, suhde muihin esityksiin:**
- Hallitusohjelmakirjaus koskien sidosyksiköiden ulosmyynnin yhdenmukaistamista toteutetaan jätelain uudistamisen yhteydessä.
- Viittaus myös perustuslakiin (124 §, 19.3 § ja 20 §)
 - Kansalaisten näkökulmasta ehdotettu muutos saattaisi johtaa joillakin alueilla (esimerkiksi harvaan asutuilla alueilla) kuntien vaikeuksiin täyttää jätelain 34 §:ssä edellytetty jätehuollon laatuvaatimustaso.

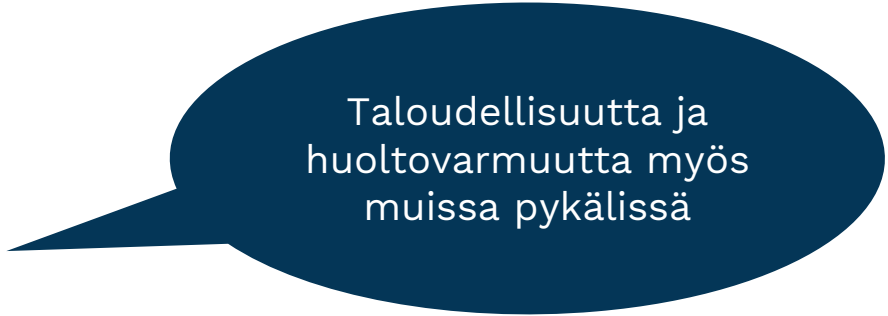
Muutamia muita muutoksia hankintasääntelyyn

KUNTA
LIITTO

Hankintalain tavoitteet

- Lain 2 § hankintojen tavoitteisiin lisätään
- Lain tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä sekä edistää laadukkaiden, innovatiivisten, **ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti** kestävien hankintojen tekemistä. Lain tavoitteena on huomioida **huoltovarmuuden ja turvallisuusnäkökohtien toteutuminen julkisissa hankinnoissa**

Taloudellisuutta ja huoltovarmuutta myös muissa pykälissä

Painotus hankinnan valmisteluun

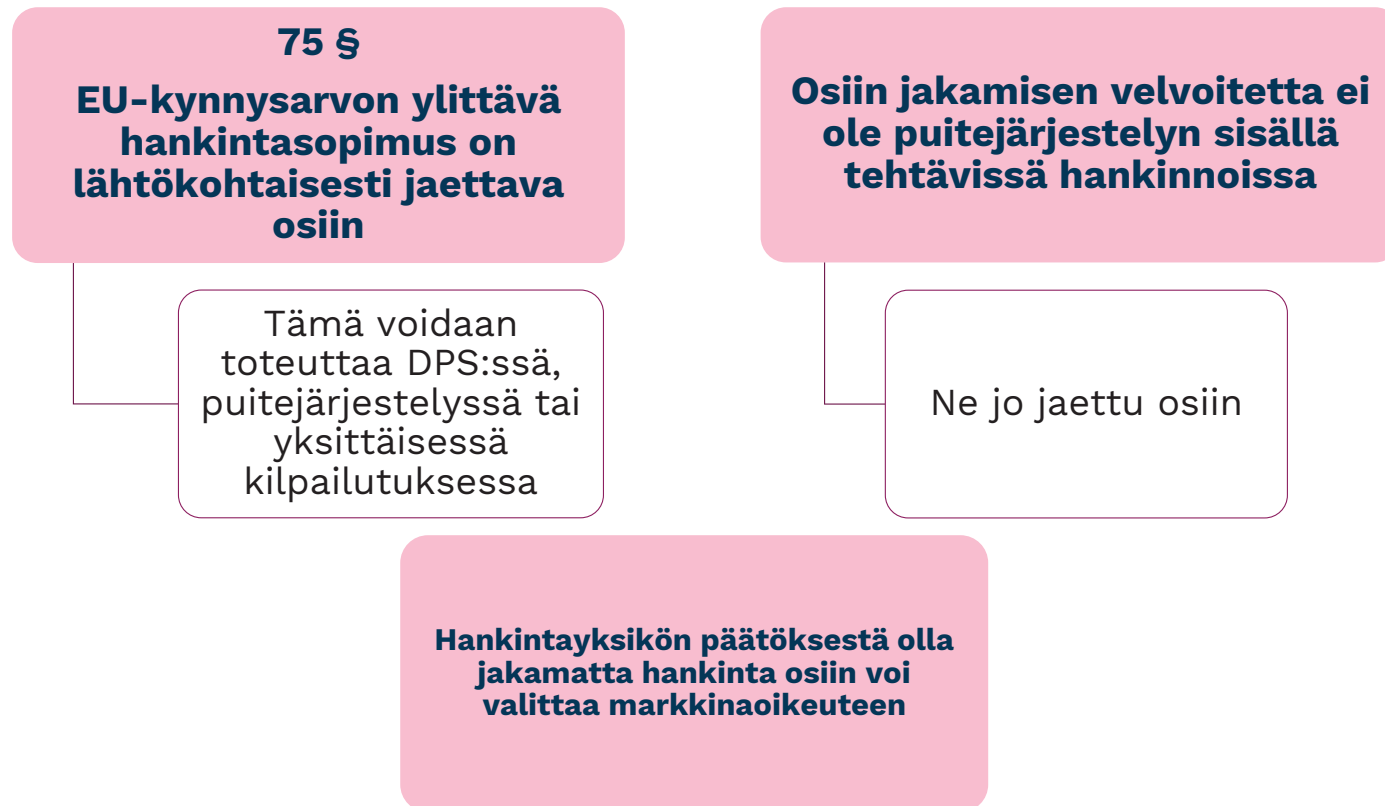
- Hankintalakia täsmennetään edistämään markkinakartoituksen käyttöä hankintojen valmistelussa ja kilpailun lisäämiseksi

Markkinakartoitus 65 §

Pykälää muutetaan siten, että siinä korostetaan hankintayksikön mahdollisuutta käydä keskustelua yrityskentän ja muiden asiantuntijoiden kanssa

Lisäksi hankintayksikön on tehtävä markkinakartoitus tai muuten arvioitava hankintamallin soveltuvuus yli 10 miljoonan euron hankinnoissa

Hankinnan jakaminen osiin: uusi mekanismi ja sen vaikutukset 1/2

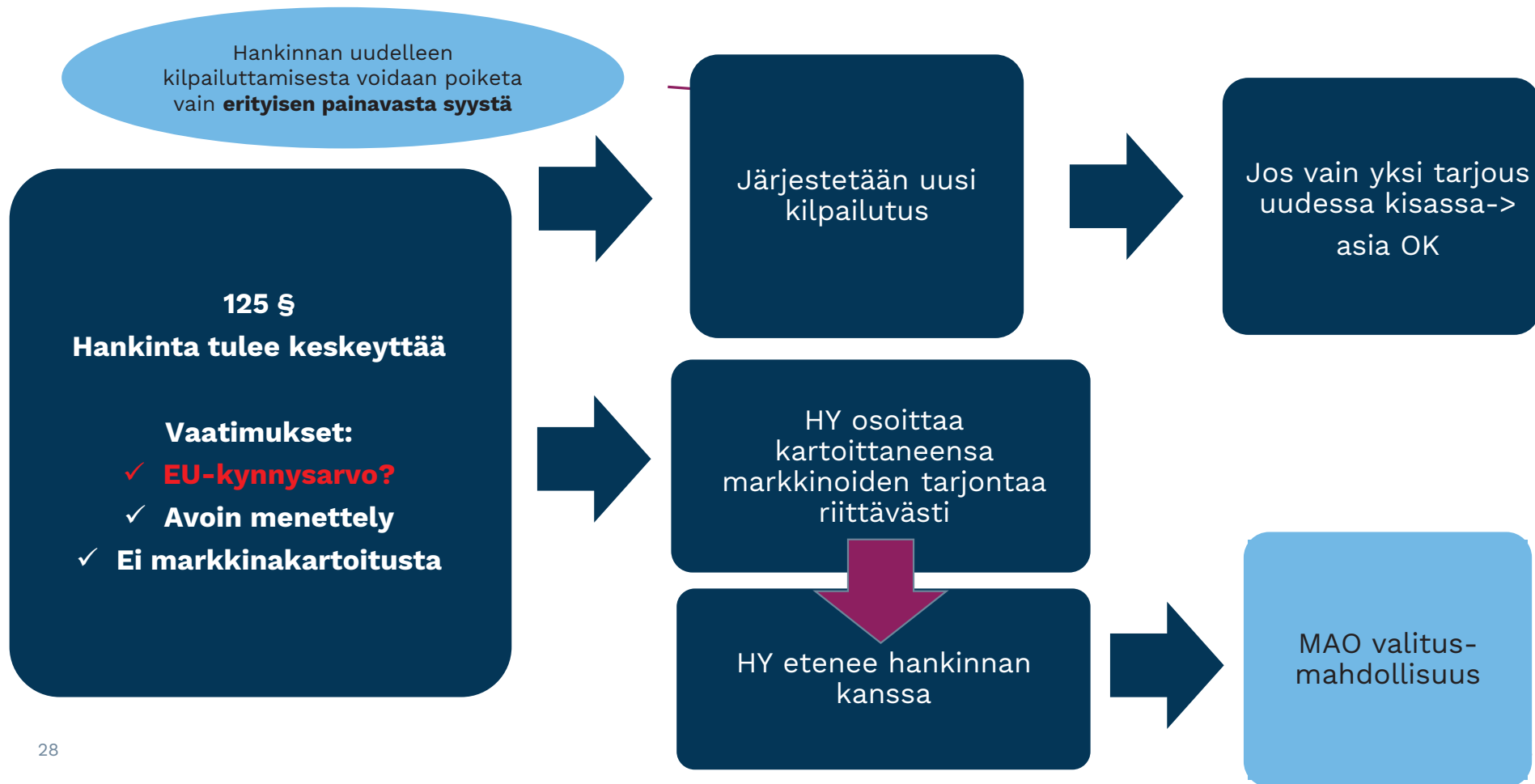

Hankinnan jakaminen osiin:

Milloin voi jättää jakamatta osiin? 2/2

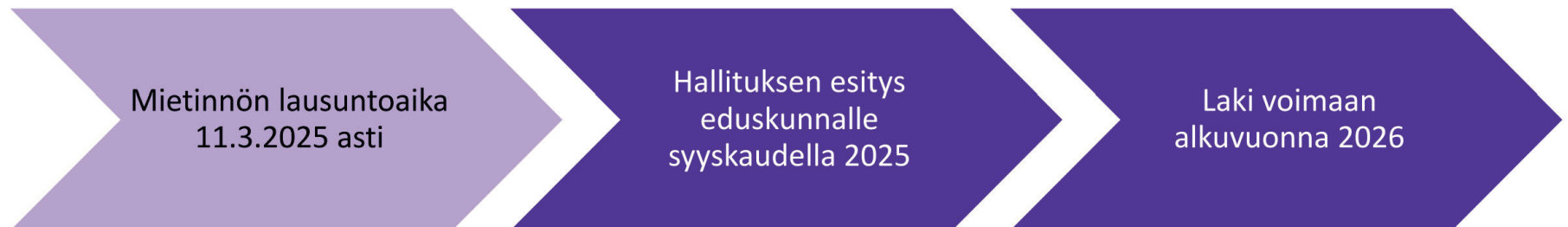
- Hankintayksikkö voi jättää hankinnan jakamatta osiin, jos se muun muassa hankinnan luonteen, laajuuden tai jakamiseen liittyvien riskien vuoksi ei olisi perustellusta syytä mahdollista
- Lisäksi hankinta voidaan jättää jakamatta, jos lisää merkittävästi hallintokustannuksia tai johtaisi kustannusten jatkuvaan kasvuun
 - Esim. hankintojen keskittämisen volyymihyödyt tai tavoitteena houkutella tarjoajiksi suurempia yrityksiä taikka ulkomaisia tarjoajia
- Osiin jakamisen voi välttää myös aiemman markkinakartoituksen tekemisellä → Huom. Oma sääntely jätelaissa jätehuollon kuljetushankinnoista

Kilpailutuksen uusimisvelvoite: mitä tarkoittaa ja milloin sitä sovelletaan?

Mitä tästä eteenpäin?

Lakiuudistuksen etenemisen aikataulu

Erityisasiantuntija Tuulia Innala
tuulia.innala@kuntaliitto.fi

www.kuntaliitto.fi